

korte mededelingen

10-9-1918 / 19-6-1982

In memoriam: mr. Thomas Lebret

Voor een korte bijdrage ter nagedachtenis aan mr. Tom Lebret zou ik mij voor facts en figures kunnen wenden tot de heer G. Ouweneel. Maar er bestaat weinig behoefte aan cijfers en feiten. Iedereen in Nederland, die op enigerlei wijze betrokken is bij vogelstudie, bij vogel- en natuurbescherming kent mr. Lebret. Persoonlijk, alleen van naam of ten minste een van de vele publicaties van de overledene. Want Tom Lebret is niet meer. En daarmee verloor niet alleen ons land een eminent natuurkenner en natuurbeschermers, ook buiten onze grenzen zal men hem missen. Zijn belangstelling was holarctisch, zijn faam, vooral als waterwildkenner, meer dan Europees. Van vele zijden werd er steeds een be-

Dobrogea,
Roemenië,
november 1971.
Foto:
G.L. Ouweneel.

roep op hem gedaan. En werkelijk iedereen mocht gebruikmaken van zijn kennis, zowel een jeugdlid van Steltkluut als een internationale organisatie. Dat men niet vaak vergeefs een beroep deed, moge blijken uit zijn vele bestuursfuncties. Om er enkele te noemen: Vogelbescherming, Natuurmonumenten, Zeeuws Landschap.

Aan een opsomming van al die functies, compleet met data, hebben wij nu geen behoefte. Wij rekenen er echter wel op dat iemand er zich aan zal zetten dit drukke en welbestede leven voor de natuurbeschermingshistorie in al zijn facetten vast te leggen. Inbegrepen een volledig overzicht van alle publicaties. Natuurlijk ontmoetten wij elkaar ook in het Zeeuws regelmatig; kort dikwijls. De laatste jaren reden wij vaak samen naar de vergaderingen van Vogelbescherming in Utrecht. Dan was er tijd om bij te praten. Dan kwamen de

problemen aan de orde: de Zeeuwse, de landelijke, die van over de grenzen. Zelden werd er gesproken over zijn beroep. Hooguit: 'Denk er aan: 50 km'. Per slot was hij Officier van Justitie. Een paar uur achter elkaar niets anders dan vogels, natuur, bescherming, beheer. Saaiere reizen? Integendeel, je kreeg een andere kijk op tal van zaken, een ruimere. Dikwijls ook sombere vooruitzichten. Dat was niet zijn schuld, de omstandigheden maakten dat het een soort, een gebied niet goed ging. Hij praatte over zijn reizen, de toekomst van populaties, de overwinteringsgebieden. Nooit iets over andere ontspanning dan vogels, een 'gewone' vakantie, een avondje uit, een diner. Over eten alleen iets over een bepaald dieet; dit wel, dat niet.

De meesten wisten wel wat er achterstak, maar er werd niet over gepraat. Het werk bij Justitie werd niet vervroegd beëindigd wegens ziekte, maar 'omdat het niet meer is wat het geweest is'.

Toch is het niet die kwaal geweest, die hem op 63-jarige leeftijd van ons heeft weggenomen. Een hersenbloeding, waarvan hij lange tijd in coma heeft gelegen. Geen tijd meer om iets te ordenen, om werk af te maken. En er moest nog zo veel gebeuren. Misschien is het voor hem zó het beste geweest.

Onze deelneming gaat uit naar zijn familie; dat zij de kracht mogen hebben dit verlies te dragen.

■ G. Sponselee, Saxhavenstraat 35, 4561 HB Hulst
Zie ook 'De Nederlandse Jager' 87(14): 496.

Torenvalk slachtoffer van Duivenschrik

In 'Het Nieuws van den Dag' van 14 juli 1982 lezen wij: 'Van de gevel van het pand van drukkerij Enschede in Haarlem, moest morgen een vastgekleefde Torenvalk worden bevrijd. Het pand is ingesmeerd met zogenaamde duivenpasta, waardoor duiven wegbleven en de omgeving niet kunnen bevuilen. De politie heeft het dier naar het Vogelopvangcentrum gebracht'.

Beleven wij een havikenplaag?

In 'De Nederlandse Jager' nummer 13 van 30 juni 1982, pagina 454 wordt de toespraak van de voorzitter mr. R.J.E.M. van Zinnicq Bergmann afgedrukt op de Algemene Vergadering van de Nederlandse Vereniging van Jachtverzichers. Zonder een en ander uit het verband te rukken menen wij het volgende van zijn gesproken woorden hieronder aan onze lezers te laten weten:

'De vossen- en havikenplaag en de uitgestrekte gebieden in overheids- of semi-overheids-handen, waar geen maatregelen worden getroffen tot inperking van schadelijk wild, maakt dat vele jachtvelden niet meer in staat zijn een redelijk aanbod op bejaagbaar wild op te leveren. Het brengt het bestaan van on-

ze mensen in gevaar, te meer omdat voor minder kosten in het buitenland nog wel mooie jachten te huur zijn'.

Een regelrechte aanval op de Vossen en Haviken, maar óók op de overheid. De term 'schadelijk wild' is trouwens in de Jachtwet reeds lang, en niet zonder reden, gewijzigd in 'overig wild'.

Zoutminnende planten in de Lauwersmeer

In 'Het Vogeljaar' van juni 1982 trof ik in het zeer lezenswaardig artikel van de heer G.W. de Vries, genaamd: 'Vogels in de Lauwersmeer' enkele opmerkingen aan, welke mij aanleiding geven tot enig commentaar.

Schrijvend over de voormalige zand- en wadplaten in de Lauwersmeerpolder vermeldt de heer de Vries, dat in deze platen 'het zout blijft zitten, waar het zit'. Bij lage grondwaterstanden komen vele platen droog te liggen terwijl dan naast zoutplanten diverse niet zoutminnende planten ontkiemen en opgroeien, welke laatste evenwel, door het opkruipen van het zoute water, worden gedood, terwijl de zoutminnende planten in leven blijven.

Voor hen, die bekend zijn met de rijstcultures in de Rhônedelta, de Camargue meer in het bijzonder, is dit verschijnsel niet zo vreemd. In dit gebied bevinden zich onder de bovengronden, veelal moerasgronden, zoutlagen, daterend uit de tijd dat deze delta nog zee was. De rijstplant verdraagt geen zout, evenmin trouwens als de meeste andere graangewassen.

Toen tijdens en na de Tweede Wereldoorlog, ten gevolge van de hoge rijstprijzen, uitbreiding van de cultuur daarvan gezocht werd, wendde men zich tot de zoute Camarguegronden, welke van de Rhône uit bevoelbaar waren met zoet water. Op deze wijze was het mogelijk deze zogenaamde zoute gronden met rijst te beplanten., maar dan moest wel twee maal per 24 uur het zoete water op de velden ververst worden onder meer teneinde verzouting tegen te gaan.

Zoet water is namelijk zwaarder dan zout en dus drukt het zoet water, zolang het tenminste voldoende zoet is, het zout naar beneden. Toen de rijstprijzen daalden en de cultuur daarvan zich dus ging terugtrekken van de minder rendabele gronden (waaronder de zoute Camarguegronden) probeerde men tarwe of gerst te verbouwen. De gewassen lenen zich evenwel niet voor bevoeling, met het resultaat dat de bovengrond verzoutte en de gerst- respectievelijk tarweplanten afstierven.

Zelfs ten tijde van de bevoeling van deze gronden met zoet water was het niet mogelijk de daar te lande gebruikelijke windsingels van cypressen, wilgen of populieren aan te leggen. Het zoete water drong daarvoor het zout niet ver genoeg naar beneden. De wortels kwamen in het zout terecht.

Zo heel erg verwonderlijk is het dus niet, dat op bedoelde zandplaten in de Lauwersmeer-

polder, voorzover daarop slechts zoet water over het zoute water naar het meer wegvloeit en niet langer of korter blijft staan, uitsluitend zoutminnende planten kunnen gedijen.

■ Mr. W.F.J. Borgman Brouwer, 'De Horst', Veenhuizenweg 46, 3881 RJ Putten.

Meer botulisme door hete zomer 1982

Een krantenbericht van 5 augustus 1982 meldde dat in 75 gemeenten deze zomer reeds botulisme is geconstateerd. Botulisme komt meer dan in voorgaande jaren voor door het zeer warme zomerweer. Ernstige explosies van botulisme deden zich nog niet voor. Het ergste geval deed zich voor in Venhuizen, waar ruim 1000 vogels zijn gestorven aan deze ziekte. In ons hele land hebben enkele duizenden vogels door deze ziekte de dood gevonden, vooral in de provincie Zuid-Holland.

Sluit jacht op de Wilde Eend

De Stichting Kritisch Faunabeheer vindt dat de jacht op de Wilde Eend, die op 24 juli 1982 opnieuw is ingegaan moet worden gesloten. In de lange periode van hoge temperaturen wordt de mogelijkheid op een snelle verspreiding van botulisme door jachtactiviteiten extra vergroot. Bovendien zijn een groot aantal dieren nog in de rui of hebben nog niet vliegvlugge jongen bij zich. Omdat de jacht op eenden is geopend van één uur voor zonsopkomst tot één uur na zonsopgang zijn in de schemering de soorten moeilijk van elkaar te onderscheiden. Maar ook nog levende neergeschoten dieren, die niet meer kunnen vliegen zijn in het donker moeilijk meer op te speuren.

Koop geen souvenirs in de vorm van opgezette dieren

De Stichting Kritisch Faunabeheer is ernstig verontrust over de omvang, die het opzetten van zoogdieren en vogels heeft aangenomen. Voor opgezette jonge Vosjes en Haviken wordt grif f 400,- à f 500,- betaald.

De stichting vindt dat de hetze, die mede door de Tweede-Kamerleden Waalkens en Evenhuis tegen stootvogels en Vossen is aangezwengeld, zijn effect niet gemist blijkt te hebben. Men doet een dringend beroep op de consument, in het bijzonder op de toeristen, geen opgezette dieren als souvenir te kopen. De stichting wijst er bovendien op dat ten onrechte door het ministerie van landbouw en visserij vergunningen worden verleend voor het gebruik van kraaienvangkooien, die mede debet is aan de huidige roofvogelvernietiging.

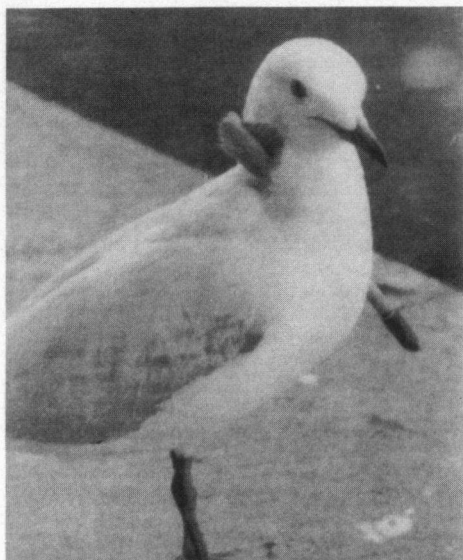
Deze onder de Vogelwet 1936 tot absoluut verboden vangmiddelen gerekende kraaienvangkooien, worden in toenemende mate gebruikt voor het vangen van beschermde stootvogels, zoals Bulzerden en Haviken, daar deze kooien niet selectief kunnen vangen.

Opnieuw vogels met pijlen!

Deze meeuw werd 17 maart 1982 in de haven van Melbourne, Australië ontdekt. De gewonde vogel werd op 23 maart 1982 gevangen door dr. Christine McKay en kort daarop kon de meeuw weer vrijgelaten worden (Daily Express, woensdag 24 maart 1982).

In West-Duitsland werd een wijfjes Wilde Eend gezien met een 50 cm lange pijl in juni 1982.

Opnieuw ergerlijke voorbeelden van zinloze jacht op vogels. J.T.

De Australische meeuw met pijl door de hals aan de wal-kant van de haven van Melbourne.

Een 'happy end' voor Sammy, zoals de meeuw werd gedoopt, door de tijdige ingreep van dr. Christine McKay.

De wijfjes Wilde Eend 'Tine' werd met een 50 cm lange pijl door de hals in West-Duitsland aangetroffen in juni 1982. Foto: Wolfgang Rudolf.

Het is bijzonder verontrustend, dat nog steeds weer vogels met pijlen worden aangetroffen. Deze wijfjes Wilde Eend, die in juni 1982 in West-Duitsland werd gefotografeerd, werd 'Tine' gedoopt. Foto: Wolfgang Rudolf.

Ruim 100 jaar geleden!

(ontvangen van de heer G. Houtman te Hoorn)

„Hoor eens, tuinbaas! 'k wil 't wel weten
'k Hou mijn erwitjes liefst voor mij;
Stroopen staat ook niemand vrij;
Maar de voogten moeten eten,
Even goed als ik en gij.
'k Voel mij 't hart van deernis raken,
Als ze, hunkrend naar het aas,
Siddren bij het minst geraas.
Hoor eens: als ze 't schapelijk maken,
Zie wat door de vingren baas!”
(Tollens)

't Is zoo jammer, dat nog in onzen tijd zooveel nuttige, lieve vogeltjes op allerlei manier worden gevangen of gedood. Ik neem het niemand kwalijk, als hij in den boomgaard of den hof in sommige tijden geene kraaien, spreeuwen of musschen duldt, en eene enkele maal naar 't geweer grijpt, om eenige van de roovers dood te schieten, en ze als een schrikwekkend voorbeeld voor de anderen te stellen. Maar wat afkeuring verdient? Het vangen van kleine vogeltjes in knippen, met lijmroeden of op eenige andere wijze, het uithalen en verstoren van vogelnestjes, om de verzamelde eitjes aan een touw te kunnen rijgen en als eene trophee aan den zolder te hangen, het sollen met jonge, uit het nest genomen vogeltjes, totdat zij gewoonlijk na een paar dagen den laatsten adem hebben uitgeblazen; het doodschietsen van vogeltjes louter uit baldadigheid, uit tijdsverdrif of om zich in 't schieten te oefenen. Dat zijn alles dingen, waaraan onze stadsjeugd zich gewoonlijk ruim zooveel schuldig maakt als onze landjeugd.

Verder verdienen te worden gebrandmerkt: de zoogenoemde musschegilden, die prijzen stellen op het doden van musschen, zoowel als de vereenigingen van jachtliefhebbers, die het uitroeien van voor de jacht schadelijke roofvogels beoogen. De musschegilden zijn oorzaak, dat behalve musschen eene menigte andere vogels, waaronder soms zeer nuttige, worden gedood. En bij 't uitroeien van voor de jacht schadelijke roofvogels — waarvan enkele door 't doden van pluimgedierte en van nuttige insektenetende vogeltjes ook voor den landbouw werkelijk schadelijk zijn — worden dikwijls de zoo nuttige ulen, buizerden en torenvalken gedood. — Het vangen van zangvogels behoeft niet geheel te worden te keer gegaan, zooals sommigen willen. Te veel ijver voor de bestrijding van het misbruik doet al zeer dikwijls het gebruik tevens verwerpen, en vervreemdt daardoor velen van de goede zaak, die anders voorstanders er van zouden zijn. Men kan veilig het vangen van sommige zangvogels vergunnen, maar alleen aan gepatenteerde vogelaars; men verbiede echter ten strengste, de kleine, priemsnavelige zangers te vangen, die zich toch niet dan met groote moeite een tijdlang in leven laten houden. Wordt dit echter steeds in 't oog gehouden, waarom zou men dan het vangen van vinken, sijsjes, putters en dgl. niet toelaten, mits het geschiede om ze

als kamervogels te houden, en niet om ze te eten, zooals ook wel gebeurt! Ik zie geene reden, waarom men het houden van kamervogels zou verbieden. Het aantal vogels, dat op die wijze van zijne vrijheid wordt beroofd, is waarlijk niet zoo groot; bovendien zijn het juist de mannetjes, die wij gewoonlijk in kooien houden, omdat zij zoo mooi zingen; en daar nu in de natuur het aantal mannetjes gewoonlijk dat der wijfjes overtreft, behoeft men niet te vreezen, dat door 't wegvangen van eenige van die mannetjes het aantal vogels in ons land zal verminderen.

Onze jachtwet geeft enkele bepalingen betreffende het vangen van vogels. Art. 21 zegt:

„Het is verboden:

- a. kieviten te schieten of te vangen;
- b. nachtegalen te vangen of hunne nesten te verstoren;
- c. nachtegalen te vervoeren;
- d. de strikken tot het vangen van lijsters lager te stellen dan minstens ééne el boven den grond.
- e. lijsters, leeuweriken of vinken op gronden van derden te vangen anders dan met schriftelijke vergunning of in gezelschap van den eigenaar of rechthebbende”.

Maar aan deze enkele beschermende bepalingen hebben wij niet genoeg. Het ware wenschelijk, dat bij ons door eene wet voor goed werd verboden, alle soorten van buizerden, ulen, koekoeken, zwaluwen, boomkruipertjes, boomklevers, winterkoninkjes, grasmusschen, boschzangers, spotvogels, rietzangers, nachtegalen, roodborstjes, roodstaartjes, tapuiten, piepers, kwikstaarten, bastaardnachtegalen, vliegevangens, meesjes, goudhaantjes te vangen of te doden, terwijl van de volgende vogels het vangen en doden diende te worden beperkt: lijsters, wielewalen, kraaien en roeken, spreeuwen, leeuweriken, gorzen, musschen en alle verdere vinkachtige vogels. Van geene der genoemde vogels, noch die van de eerste, noch die van de tweede rubriek moesten de nesten mogen worden verstoord of de eiers uitgehaald. Kortom, wij moesten eene wet hebben, die het vangen en doden van alle vogels en het uithalen hunner nesten door iedereen onmogelijk maakte, — onder dien verstande, dat zij, die soms schade van sommige vogels ondervinden, deze, waar 't noodig is, zouden kunnen verwijderen, en dat het houden van kamervogels niet geheel onmogelijk werd. Zoolang wij geene zoodanige wet hebben, kan ik niet anders, dan de waarlijk nuttige vogels dringend in de bescherming van alle landbouwers aanbevelen, en hen verzoeken, ook den anderen vogels een goed hart toe te dragen, en waar 't kan, iets door de vingers te zien.

Reeds vroeger heb ik er op gewezen, dat — ook wanneer niet uit verkeerd begrepen eigenbelang of uit baldadigheid zoovele vogels werden gedood — het getal der vroolijke gevederde gasten ten onzent langzamerhand zal moeten verminderen, wanneer niet van den kant des menschen pogingen worden in

't werk gesteld, om ze te behouden. Immers moerassen en waterplassen worden droog-gemaakt en in bouw- en weiland veranderd, bosschen worden insgelijks door akkers en weiden vervangen, — en zoowel op de eene als op de andere wijze wordt het aantal plaatsen, die geschikt zijn voor de vogels om te broeden, langzamerhand geringer. In de bosschen verdwijnen meer en meer de oude, holle boomen, die in een aan zich zelven overgelaten woud in menigte aanwezig zijn, maar die men in een goed onderhouden bosch niet mag dulden, daar zij punten van aantrekking zijn voor allerlei schadelijke insecten (zie bl. 8). Nu broeden vele vogels (meezen, hop, enz.) in holle boomen. Het verdwijnen van deze laatste heeft dus ook al weer eene vermindering van 't aantal vogeltjes in onze streken ten gevolge. Toch wordt de hulp van de vogels voor ons des te meer noodig, naarmate de cultuur hooger staat en meer land wordt ontgonnen, aangezien dan klachten over schadelijk gedierte noodwendig moeten toenemen.

Uit 'Landbouwdierkunde' Nuttige en schadelijke dieren van Nederland' door Dr. J. Ritzema Bos, Leeraar aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen. Uitg. J.B. Wolters, Groningen 1879.

Belgisch bezoek

Toen ik op 27 december 1981, samen met mijn vriend, een dagje in de Flevopolders vertoefde, viel mij het grote aantal heen en weer rijdende Belgische auto's op over de Knardijk. Het was er werkelijk druk. Nadat ik beschutting had gezocht in de schuilhut werd er plotseling geklopt en zo'n twintigtal Belgische jongelui namen bezit van de schuilhut. Er werd behoorlijk kabaal gemaakt, wat mij enigszins irriteerde omdat ik juist probeerde een Waterral te fotograferen. Echter tot mijn grote verbazing werd er een bivak gehouden, compleet met gasstellen en van de saté, die werd gemaakt, kwam een zo'n verschrikkelijke waim, dat mijn zoeker spontaan besloeg. De Waterral moest niets van de stank hebben en verdween voorgoed.

Ik had altijd gedacht dat de schuilhut alleen voor observatie-doeleinden kon worden gebruikt, maar onze Zuiderburen hebben blijkbaar zo hun eigen gedachten en maakten er een smerige eettent van.

Alleen nog spandoeken lang de weg met: 'Echte Vlaamsche sâtéekes binnen verkrijgbaar' kunnen het naar vogels kijken nog onmogelijker maken. Enkele jongeren hadden vignettes op de arm met het symbool van de Wielewaaljongeren. Oh schande, Belgische bonden, gedraagt Gij zich wanneer Gij te gast zijt!

■ Sjef Bulte, Watercirkel 137, 1186 LS Amstelveen

Onze redactie heeft in een schrijven van het bestuur van de 'Wielewaaljongeren' vernomen, dat geen officiële excursie van deze organisatie op bovengenoemde datum in de Flevopolders heeft plaatsgevonden en dat men zich geheel van dit gebeuren distancieert.

Vogels van Egypte

In samenwerking met de Egyptische 'Wildlife Service', het 'Holy Land Conservation Fund' en de 'Ornithological Society of the Middle East' zijn wij bezig met het verzamelen van gegevens over de vogels van Egypte (inclusief het Sinai-schiereiland). Het doel is het samenstellen van een 'Checklist of the Birds of Egypt' in de toekomst.

Wij stellen het zeer op prijs om ongepubliceerde waarnemingen of ander geschikt materiaal te ontvangen om te gebruiken voor dit doel. Ornithologen, die plannen hebben om Egypte te bezoeken, worden verzocht contact met ons op te nemen, zodat wij hen formuleren kunnen toezenden voor het atlas-project voor broedvogels en van andere informatie kunnen voorzien. Het verzamelde materiaal zal ook gebruikt worden voor het samenvatten van de status van de vogels in Egypte voor het handboek 'Birds of the Western Palearctic'.

■ Peter L. Meininger, Greveilingenstraat 127, 4335 XE Middelburg & Wim C. Mullié, Herberdsland 66, 4337 CP Middelburg.

Saté maken in de observatiehut aan de Knardijk, 27 december 1981.
Foto: Sjef Bulte.

Inrichting en observatie van het vogeleiland in het Westerpark, Oeverzwaluwenwal. Verzorging van (selektieve) nestkasten, roofvogelkasten en uilemanden. Sovon-project voor winter- en trekvogels in de blokken 30-47, 30-57, 30-58. Veldmuizen onderzoek. Onderzoek naar broedplaatsen van Gierzwaluwen, + geven van adviezen bij nieuwbouw e.d.

1982: start weidevogelbescherming + nestvlotjes voor de Zwarte Stern.

1982: kwartaaluitgave "De Praatpaal" redactieadres: Diepenbrockrode 57, 2717 ES Zoetermeer

Inlichtingen: L. Dolmans, tel. 079-163310, Bernhardstraat 9, 2712 CR Zoetermeer

Jan Mankes in Rijksprentenkabinet

In het Rijksprentenkabinet in het Rijksmuseum te Amsterdam zal tussen 14 augustus en 14 november 1982 het complete prentwerk te zien zijn van Jan Mankes, samen met meer dan de helft van zijn tekeningen. Dit zal weer een tentoonstelling zijn in de reeks van Nederlandse 19de en 20ste-eeuwse kunstenaars, waartoe al eerder de tentoonstellingen 'Toorop' en 'Van Hoytema' behoorden.

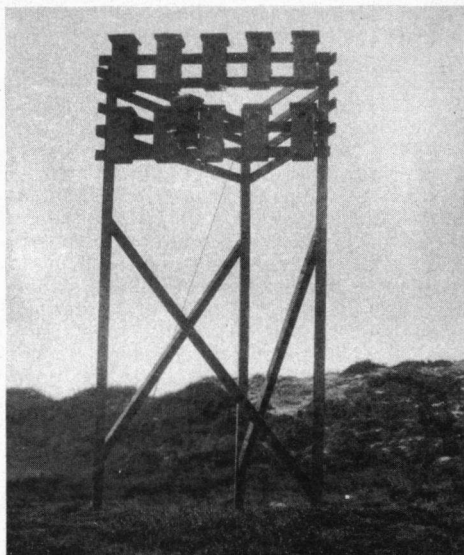
Jan Mankes leefde van 1889 tot 1920. Hij bracht zijn artistiek meest vruchtbare jaren - circa 1908-1918 - voornamelijk door in het Friese dorpje De Knijspe en in Eerbeek op de Veluwe. Hij was vrijwel autodidact en had een zeer eigen, vaak minutieuze wijze van werken. Zijn introverte karakter en zijn liefde voor dieren blijken wel uit de vele zelfportretten en uitbeeldingen van vogels. Zijn oeuvre omvat circa 180 schilderijen, 120 tekeningen en ruim 50 prenten.

Bij deze tentoonstelling zal een geïllustreerde oeuvre-catalogus verschijnen van de prenten van Jan Mankes van de hand van drs. Irene de Groot.

Daarin zijn eveneens gedocumenteerd de 63 tekeningen van Jan Mankes, die zich in Nederlands openbaar bezit bevinden.

De 'spreeuwenflat'

Met verwijzing naar het stukje over batterijen nestkastjes voor Spreeuwen, die op aanraden van de Plantenziektenkundige Dienst te Wageningen werden geplaatst in de jaren dertig in de Eempolders (Het Vogeljaar 30(3): 161) kan ik nog het volgende medelen:

De 'spreeuwenflat' in de Haagse Duinwaterleidingduinen. Foto: M.J. Tekke.

Het Ringstation Wassenaar, dat in bedrijf was van 1927 tot 1940 in het Haagse Duinwaterleidingbedrijf en waarvan ik medewerker was, gaf indertijd ook gevolg aan een verzoek van de Plantenziektenkundige Dienst spreeuwenkastbatterijen te plaatsen. Bij ons vinkershuisje, midden in het duin, maakten wij een hoge houten stellage met spreeuwenkasten en wij spraken van 'onze spreeuwenflat'. Ik herinner mij, dat de flat goed bezet was. In het archief van het ringstation vond ik de hierbij afgedrukte foto, die nimmer werd gepubliceerd. Ik heb die de lezers niet willen onthouden.

■ M.J. Tekke, Harderwijkstraat 136, 2573 ZP 's-Gravenhage.

Excursies in de Coto Doñana

In 'Het Vogeljaar' 30(3): 160 las ik een korte mededeling betreffende excursies in de Coto Doñana, Spanje. Ofschoon de gegevens, naar de redactie meldt, zeer recentelijk van het Spaanse Nationale Bureau voor Vreemdelingenverkeer te 's-Gravenhage zijn ontvangen, lijkt mij een aanvullende mededeling voor onze lezers op zijn plaats.

Tot en met 1979 kon men in Sevilla (Paraguay 1) vergunning krijgen voor een bezoek aan het Biologisch Station in de Coto Doñana (Palacio), met daaraan gekoppeld een fantastische excursie met een landrover door het reservaat. Vanaf 1980 is de situatie geheel anders geworden. Thans zijn er excursies vanaf

een vertrekpunt buiten het reservaat. Zoals vele vogelaars al tot hun schrik hebben gemerkt, gaan deze 80 km lange excursie helemaal niet naar het reservaat, maar meer naar de periferie. Je komt helemaal niet meer in de omgeving van de reigerkolonies of iets dergelijks, alleen maar langs het strand, in de duinen en het stroomdal van de Guadalquivir. Het onderzoekscentrum (Palacio) met zijn fantastische omgeving, wordt gemeden. Het moerasgebied (of wat daar bij droogte van over is) kan men slechts van grote afstand zien. Zodoende ziet men geheel geen moerasvogels meer, zoals voorheen. Alleen is er nog een kans op het waarnemen van de Keizerarend, maar daarvoor behoeft je niet met die excursie mee te gaan. De excursies hebben ná 1979 dus een geheel ander karakter gekregen en hebben voor het waarnemen van vogels weinig zin meer. Als men toch in de buurt is, is zo'n excursie de moeite waard, niet zoals vroeger, een reisdoel dat een vogelaar beslist in zijn reisplannen moet opnemen. Voor het telefonisch reserveren, dat het Spaanse VVV aanraadt, moet je wel goed Spaans spreken, want met Engels kom je niet ver daar.

■ J. Koolijman, Heereweg 351, 1871 GL Schoorl.

Wilde Eenden, die hun jongen niet meer accepteren

Vorig jaar, toen ik aan het 'vogelen' was op Hoogelande werd mijn aandacht gevestigd op een schel gepiep uit een sloot. Mijn vermoeden, dat het enkele jonge Wilde Eendjes betrof, bleek te kloppen. Het waren er vier van ongeveer twee weken oud. Omdat ik dat jaar de eendenmoeders in dat gebied op kaart had staan bleek het niet moeilijk om de moeder op te zoeken. Ze bevond zich enkele honderden meters terug vlak na een splitsing van de sloot. Inderdaad miste zij precies vier jongen. Nu was het zaak de jongen terug naar de moeder te sturen. Al snel hoorden zij het gekwaak van hun moeder, waarop zij afstevenden. Op nog maar enkele meters afstand verwijderd vloog de moeder op het viertal af en had er snel enkele krachtig met de snavel gebeten. Door de ontstane consternatie mengden de andere jongen zich snel door het viertal. Hierna werd het weer rustig.

Ook dit jaar kreeg ik weer met zo'n geval te maken. Helaas moest nu het afgedwaalde jong het met de dood bekopen.

Dat ik mij verward heb met andere moeder-eenden is uitgesloten. Van alle moedereenden in dat gebied houd ik voor zover mogelijk, dag op dag bij hoeveel jongen ze nog hebben. Op den duur is het mogelijk elke moeder individueel aan haar uiterlijk te herkennen.

Uit bovenstaande concludeer ik dat deze twee moeders haar eigen jongen in eerste instantie dus niet meer accepteerden. Voor zover ik weet is er nog niet veel bekend over de vraag hoe een moedereend haar jongen herkent: op het gehoor, reuk of het gezicht?

Deze twee waarnemingen zijn een aanwijzing dat het herkennen van haar eigen jongen nog al eens te wensen overlaat. Om meer te weten te komen over dit vraagstuk zijn wij mijns inziens genoodzaakt om alleen uit te gaan van toevallige waarnemingen. Daarom verzoek ik iedereen, die ervaringen heeft over dit onderwerp, deze ter publicatie te geven aan de redactie van 'Het Vogeljaar'.

■ H. Peter Braam, Chopinlaan 123, 4384 KX Vlissingen.

Verdraagzaamheid bij vogels

Op een zondagmorgen in het voorjaar van 1981 (exacte datum vergeten) kreeg ik van mijn vriend en medevogelaar Ben Steinfort een zonderling bericht te horen. Ik moest maar eens in de 'Vest' (de brede gracht rond het oude vestingstadje Brielle) gaan kijken. Het verhaal wat hij erbij vertelde was grappig, maar toch ook interessant:

De vorige dag, tijdens een wandeling rond de gracht en op de oude vestingwallen, werd het volgende (vreemde?) gedrag waargenomen. Een paar meter van de wegkant broedde een Fuut in het meerjarige riet; het nest was klaar en er lagen al enkele eieren in. Even later kwam er een Meerkoet langszwemmen, die na even rond gezwoomen te hebben, de Fuut van het nest verjoeg, de eieren uit het nest kieperde en het nest in bezit nam.

De Fuut zwom eerst nog een tijdje ontdaan en geschrokken rond op de plek des onheils, en begon toen —tot onze grote verbazing— *pal naast* het veroverde nest een nieuw nest te maken!

De foto werd door B. Steinfort gemaakt.

De volgende dag werd de situatie, die op de foto is te zien, aangetroffen. De twee vogels zaten pal naast elkaar op het nestje; de tussenruimte bedroeg op z'n hoogst 30 cm. Het grappige van de situatie was dat de beide vogels dit schijnbaar niet erg vonden, want er werd geen agressief gedrag waargenomen. De mensheid kan nog een hoop van de dieren leren...

Ook dit jaar heb ik een Fuut en een Meerkoet waargenomen, die op nog geen halve meter afstand van elkaar zaten te broeden; de vogels (misschien dezelfde?) zaten op een paar honderd meter afstand van de plek waar ze het vorige jaar op het nest zaten.

■ Imco van Hemert, Jan van Beierenstraat 96, 3232 VV Brielle.

Geluid is meer dan alleen hinder

'TNO Project', orgaan van de Organisatie voor Toegepast-Natuurwetenschappelijk Onderzoek TNO (8e jaargang, nr. 3, maart 1980, pag. 99-140) gaf een themanummer uit over geluid. Ir. G.J. Kleinhoote schreef over 'Ondanks de Wet Geluidshinder moeten we hard zijn voor wie niet horen wil', prof. dr. ir. R. Plomp over 'Veel slechthorendheid is een kwestie van 'ik hoor je wel, maar ik versta je niet'', Ir. B. van Steenbrugge over 'Lawaaidoofheid is niet te genezen maar wel te voorkomen', dr. G.F. Smoorenburg 'Hinder door schieten en doofheid door knallen', ing. A.M.A.J.M. Rövekamp over 'Langdurige blootstelling aan geluid doet ons hart sneller kloppen' en H. Lodewijkx over 'Een schreeuwend tekort aan stilte? - storend menselijk geluid rukt op'. De Nederlandse overheid moet haast maken met het instellen van 'stiltegebieden'. Dieren en recreanten die rust en stilte zoeken hebben hier een dringende behoefte aan, zo schrijft de laatst genoemde auteur. Vorig jaar werd het begrip stiltgebied in de Wet Geluidhinder geïntroduceerd. Verwacht wordt dat het hoofdstuk 'Stiltegebied' uit deze wet eind 1981 in werking zal treden.

De redactie stelt reacties op prijs. Deze kunnen worden gezonden aan Redactie TNO Project, postbus 297, 2501 BD 's-Gravenhage.

Indien u inlichtingen wenst over de organisatie TNO, de instituten en de werkgebieden kunt u zich wenden tot de Stafafdeling In- en Externe Communicatie TNO, postbus 297, 2501 BD 's-Gravenhage, 070-814481.

Imposante trek van Wespendienven

Op 27 augustus 1980 zagen wij in onze woonplaats Larochette, Luxemburg in oostelijke richting een grote stroom 'buizerdachtigen' vliegen. De afstand was te groot, maar gezien het aantal moesten het Wespendienven zijn. Tussen 18.30 uur en 19.30 uur heb ik de vogels, die in een lange baan voorbijkwamen geteld en kwam ik boven de 300 stuks. Tijdens een iets langere adempauze ben ik in de richting van die vogelbaan gereden, 't begon al te schemeren en de trek was schijnbaar voorbij. Toch kwam daar nog een troep van 20 stuks uit het noorden aanvliegen die in een bos(je) neerstreken voor de nacht en even later vlogen boven het dorp Christnach nog 30 stuks zeer laag over de hulzen die kennelijk ook aanzetten voor de landing na een lange dag. Met de laagstaande zon en korte afstand was duidelijk te zien dat het Wespendienven waren. De volgende dag (28 augustus) kwam om 14.00 uur nog een troep van 67 stuks over. Ook deze vogels kwamen in een lange rij en begonnen op thermiek een 'toren te maken', waarna ze hun weg in de zelfde richting (ZW) vervolgden. De 29ste augustus kwamen tot slot nog eens 24 stuks over.

Het is interessant dat Andreas Duhr en Roland Zehren bij Bollendorf (Südeifel, Duitsland) tussen 18.40 uur en 19.36 uur 346 Wespendienven telden, die in meerdere troepen aankwamen en in zuidwestelijke richting over

de Luxemburgse grens verder trokken. Gezien de trekrichting zal het wel om de de zelfde vogels gaan ofschoon de tijd waarin wij op twee verschillende plaatsen (circa 20 km) onze waarneming doet vermoeden dat er een grotere groep over is gekomen.

In 'Grasduinen' van januari 1981 (bladzijde 50) vertelt Jan Hopman dat ze op de Col d'Or-gambideska in de Franse Pyreneeën, de eerste vijftien dagen van september 1980 alleen al 6000 wespendienven zagen' en op 1 september '1090 wespendienven'. Misschien waren 'die van ons' daar ook bij.

Een eveneens sterke doortrek van Wespendienven nam B. Jacobs in 1956 bij Trier waar toen daar op 8 september circa 600 exemplaren overkwamen.

Bij zulke waarnemingen vragen wij ons af hoe vogels die in een zo uitgestrekt gebied broeden elkaar op die bepaalde datum gevonden hebben. Waarschijnlijk gaat het hier om Scandinavische vogels die elkaar bij de flessehals van Falsterbo ontmoet hebben en vandaar met elkaar in een vrij smalle strook verder zijn getrokken.

Dit jaar kwamen hier in Larochette op 30 augustus 40 stuks over en later nog eens 13 stuks. Ook elders werden 42 exemplaren gezien. Bij gunstig weer trekken de Wespendienven zeer hoog en worden dan, vooral kleinere groepjes, niet opgemerkt.

Zo ontdekte ik op 19 mei 1978 in Venlo 19 stuks die zeer hoog zaten en op 2 juni 1979 bij Formentor (Mallorca) 25, 3, 1 en 4 ex. die 'in de wolken verdwenen' (in noordelijke richting = vaste land).

De Wespendienf is een mysterieuze vogel die nog lang niet alle geheimen uit zijn leven onthuld heeft... een interessante vogel om te bestuderen.

■ L. van den Hombergh, Ernzerberg 10, 7636 Ernzen/Larochette, Groothertogdom Luxemburg.

Extra bescherming van Dikbekfuut

De bewakers van het natuurreservaat Lake Atitlan, een groot meer in Guatemala, hebben dank zij het Wereld Natuur Fonds de beschikking gekregen over een patrouilleboot. Zij hebben hiermee een beter wapen in de hand ter bestrijding van de ongelimiteerde jacht en de stroperij.

Vooral de zeldzame Dikbekfuut heeft van jacht en stroperij te lijden. Ook kan de boot worden ingezet ter voorkoming van verdere vernietiging van het biotoop van de vogel door de lokale bevolking.

De populatie van deze fuut liep in 1976 ten gevolge van een aardbeving ernstig achteruit. Door de aardbeving waren onder water kloven ontstaan waarlangs het water wegvloede. Gedeelten van het meer, waaronder aanplantingen van riet, waren hierdoor droog komen te staan.

De futenpopulatie bedroeg in 1976 nog 230 stuks en in 1978 177. De bewakers doen op hun patrouilles ook de dorpen aan en vragen de medewerking van de bewoners bij de bescherming van deze zeldzame fuut.

Voorkom wildschade in de winter

Bij het Jachtfonds zijn de winter 1978/1979 met zijn extreme weersomstandigheden schadeclaims in verband met wildschade ingediend tot een totaal bedrag van ca f 3,3 mln. Gebleken is, dat het nog steeds niet voor iedereen duidelijk is hoe wildschade kan worden voorkomen respectievelijk beperkt: Aangezien een aantal voorzorgsmaatregelen in de bedrijfsvoering als normaal wordt beschouwd, wordt hiermee bij de beoordeling van schadeclaims rekening gehouden.

- de voor wildschade kwetsbare teelten zoveel mogelijk bijeenzetten en tijdig, al of niet elektrisch, afrasteren;
- Ingekuilde producten afdoende afdekken; ingekuilde boomkwekerijproducten afrasteren;
- fruitaanplant insmeren met wildafweermiddel; bomen en struiken bespuiten indien insmeren niet mogelijk is;
- in gebieden waar vogelschade optreedt, zoveel mogelijk gelijktijdig inzaaien; granen en maïs vooraf een zaaizaadbehandeling geven;
- afwisselend diverse wildafweermiddelen toepassen (voor vogels: vogelverschrikkers, netten, ratelaars, metaalfolie, knalapparaten, molentjes, draden e.a.);
- bij strenge koude, maar vooral bij sneeuw, aan de buitenzijde van de boomgaard wat snoeihout leggen bij te vrezende hazen- of konijnenschade;
- de jager moet weten waar op zijn jachtterrein (of onmiddellijke omgeving) schadegevoelige gewassen staan.

Wanneer onverhoopt toch wildschade optreedt of dreigt op te treden, moet de grondgebruiker zijn jachthouder direct waarschuwen om de wildschadebestrijding ter hand te nemen. Afhankelijk van de schade, indien met de jager geen regeling kan worden getroffen, dient hij de secretaris van de wildschadecommissie (WICO) in zijn provincie te waarschuwen.

Voor verdere informatie: Directie Faunabeheer, Boerhaavelaan 3, Zoetermeer. tel. 079-510234.

Jachtstandpunt van 'Natuurmonumenten'

Het jachtstandpunt van 'Natuurmonumenten' is in vier punten samengevat:

1. De jacht is een beheersmaatregel als alle andere en wordt in beginsel alleen uitgeoefend voor zover het terreinbeheer dat noodzakelijk maakt.
2. Afschot zal kunnen plaatsvinden bij:
 - edelherten, reeën, damherten, wilde zwijnen.
 - hazen, konijnen, Fazanten;
 - Houtduiven, Zwarte Kraaien, Eksters, verwilderde katten.Bij de overige in de Jachtwet genoemde diersoorten zal geen afschot plaatsvinden. Voor zover hiervan in speciale gevallen zal worden afgeweken, wordt daarvan melding gemaakt in de verslaggeving over het terreinbeheer.
3. In de gevallen waarin afschot nodig zal zijn, zal dit bij voorkeur door derden plaatsvinden. Op voor agrarische doeleinden verpachte gronden en in de gevallen waarin verwacht kan worden dat regelmatig afschot nodig zal zijn,

wordt de voorkeur gegeven aan een huurovereenkomst, voor zover daarbinnen het te verichten afschot op de door de vereniging gewenste wijze kan worden geregeld. Indien afschot incidenteel, in beperkte of wisselende mate en ook niet regelmatig nodig zal zijn, zal dit bij voorkeur op basis van een vergunning hetzij door derden, hetzij door eigen personeel geschieden.

4. Afwijkingen van de hiervoor gegeven richtlijnen kunnen zich voordoen op grond van juridische verplichtingen (bijvoorbeeld aanvaard bij aankoop of in het kader van legaten en erfstellingen), uit een oogpunt aan aankoopbeleid of ten dienste van het natuurbeschermingsbelang (bijvoorbeeld het scheppen van geordende jachtsituaties in gebieden met versnipperd eigendom; het in stand houden van eendenkooien).

Wie een nader en meer uitgebreide indruk wil verkrijgen over het nieuwe standpunt over de jacht binnen terreinen van 'Natuurmonumenten' kan, bij voorkeur per briefkaart, op het hoofdkantoor van de vereniging (adres: Noordeinde 60, 1243 JJ 's-Graveland) de zogenaamde Jachtnota aanvragen. In deze nota komen behalve een inleiding en een samenvatting, de volgende onderwerpen aan de orde: schade aan het oecosysteem, schade aan derden, bij welke diersoorten zal afschot kunnen plaatsvinden, wie wordt met het afschot belast en overige factoren van invloed op de beslissing met betrekking tot de bejaging (zie verder 'Natuurbehoud' 11(1):12).

Natuurmonumenten en de jacht

De jagers blijken het volgens het tijdschrift van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging 'De Nederlandse Jager' lang niet eens te zijn met de beslissingen die de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland genomen heeft inzake de jacht. Wij zijn er echter bijzonder blij mee en met ons vele anderen. Onze jagende soortgenoten kunnen het maar niet begrijpen, waarom ze niet langer de natuur in de gebieden van Natuurmonumenten mogen 'beschermen'. Waarom uitgezette Fazanten na drie à vier maanden (wanneer ze nauwelijks goed in de veren zitten) weer neerschieten. Is dat nu oogsten? De boer gaat toch ook niet een kist appels op de veiling kopen, die in zijn boomgaard in de fruitbomen hangen en ze drie weken later weer gaan plukken?

Waarom in een gebied waar de laatste Korhoenders voorkomen gaan schieten op kleiduiven? Waarom zo ageren tegen Natuurmonumenten omdat deze vereniging haar terreinen zo goed mogelijk wil beheren? De natuur in Nederland is van ons allemaal, 14.000.000 mensen en waarom heeft de een het recht dieren te beschieten en wij, gewone burger, niet het recht om dat te verhinderen?

Als er leden gaan dreigen met het opzeggen van het lidmaatschap van Natuurmonumenten moeten wij ervoor zorgen daarvoor weer tien nieuwe leden te werven.

Wij danken Natuurmonumenten voor de genomen maatregel, waarmee elke natuurbeschermer is ingenomen.

■ Werkgroep Stop Jacht, postbus 4974, 4803 EZ Breda - voorzitter W.J.G.R. Luijff.

Noordlimburgse Ortolanen bedreigd!

In 'Het Vogeljaar' 30, (2) : 94 reageerde de heer Jos Hoogveld op mijn artikel 'Noordlimburgse Ortolanen bedreigd door bio-industrie'. Naar aanleiding van zijn reactie zou ik het volgende op willen merken.

Dat het geen kwaad kan, waarnemingen te publiceren, daar ben ik heilig van overtuigd. En niet alleen ik. Hugh P. Gallacher schrijft in 'Het Vogeljaar', jaargang 29 (5) : 226 treffend wat niet-gepubliceerde waarnemingen betekenen: 'Wij mogen dus gerust stellen dat ons land verscheidene duizenden enthousiaste vogelaars kent. Het merendeel van wat zij aan de weet komen, komt niet verder dan de dagboeken en andere persoonlijke aantekeningen. Onafzienbare hoeveelheden waarnemingen, zorgvuldig opgepend, blijven voor wat zij zijn; onsamenhangende en daardoor nietszeggende meldingen, die slechts een persoonlijke waarde hebben. Goddank horen mijn ortolaan-waarnemingen niet meer bij die ongepubliceerde waarnemingen. En dank zij mijn artikel zijn die van de heer Hoogveld gelukkig ook aan de vergetelheid ontrukkt!

De heer Hoogveld schrijft verder, dat hij bij het lezen van de titel méér had verwacht dan 'dit vage verhaal'. Aan de titel kan dit toch niet liggen, dacht ik zo; het artikel gaat toch over Noordlimburgse Ortolanen die bedreigd worden door bio-industrie? Misschien dacht de heer Hoogveld bij het lezen van 'Noordlimburgse Ortolanen bedreigd door bio-industrie' wel, dat het artikel over alle Noordlimburgse Ortolanen zou gaan, maar dat beweer ik helemaal niet in 't artikel. Wél heb ik er duidelijk in staan: 'Omdat ik in Noord-Limburg de laatste jaren heb kunnen vaststellen dat de Ortolaan ernstig wordt bedreigd, met name door bio-industrie, heb ik besloten mijn waarnemingen van Ortolanen te publiceren, samen met een korte beschrijving van de gevaren die de soort bedreigen'.

Dat het verhaal vaag is, zoals de heer Hoogveld beweert, dát klopt! Dat was de opzet ook! De Ortolaan is namelijk in Nederland zó zeldzaam, dat het mijns inziens **ronduit onverantwoord** is, bijvoorbeeld de plaatsen waar de vogel voorkomt exact aan te geven.

Zou dit wel gebeuren, dan zou iedereen de betreffende plaatsen kunnen vinden. Voor de Ortolanen zou alle belangstelling van geïnteresseerden (met goede of minder goede bedoelingen!) wel eens funest kunnen zijn. Dat dit gevaar werkelijk bestaat, werd mij duidelijk toen ik van iemand een briefkaart kreeg met het verzoek of ik hem behulpzaam zou willen zijn bij het in de kijker krijgen van een Ortolaan; hij had zich namelijk 'nog niet op de hoogte kunnen stellen van de Ortolaan', ja sterker nog, hij had 'deze nog niet in de kijker gehad!'

Dat het feitenmateriaal 'zeer zeker geen goede weergave' is, 'niet van de verspreiding en al helemaal niet van de aantallen en aantalschommelingen' dat ben ik roerend met de heer Hoogveld eens. Omdat het alleen mijn

waarnemingen betreft, kán het eenvoudig niet compleet zijn. Ik beweer (zowel in de titel als in de tekst) dan ook nergens dat de gegevens een goede weergave van 'de aantallen en aantalschommelingen' van heel Noord-Limburg zouden geven!

Dat het feitenmateriaal 'zeer fragmentarisch' zou zijn, dat ben ik niet met de heer Hoogveld eens. Over de Ortolaan is nu eenmaal weinig bekend. En vergeleken met al hetgeen er over de vogel bekend is, is mijn feitenmateriaal niet fragmentarisch te noemen. Zo blijkt er onder andere uit, dat Ortolanen niet alleen tot in begin juni kunnen zingen maar zelfs tot ver in juli en dat in Noord-Limburg de Ortolanen lang niet overal (zoals in Winterswijk vaak wél het geval schijnt te zijn) op essen voorkomen maar óók op ontginningsgronden. (Dit laatste wordt overigens mooi bevestigd door waarnemingen van de heer Hoogveld!). Dat ik geen waarnemingen van broedgedrag, jongen of eieren en dergelijke heb verzameld, dat klopt! De verklaring hiervoor is in het artikel te lezen; 'Overigens heb ik in geen enkel geval willen vaststellen, of er door de waargenomen Ortolanen gebroed werd, of er jongen waren, waar het nest lag, of zingende mannetjes gepaard waren, en dergelijke, **om het risico van verstoring van deze toch al zo zeldzame vogels te vermijden!**

'Ik ben van mening dat de Ortolaan in Nederland niet gebaat is bij een gedegen onderzoek naar nestplaatskeuze, gemiddeld aantal eieren, gemiddeld gewicht van de eieren, gemiddelde dagelijkse gewichtstoename van de jongen en dergelijke.

Dat de bedreigingen slechts 'aangeduid' zijn en 'niet onderzocht' dat klopt. En ik ga die bedreigingen ook niet onderzoeken, omdat ook een dergelijk onderzoek de Ortolaan in de bedreigde gebieden volgens mij alleen maar schaadt. Bijna iedere vogelkenner zal met mij van mening zijn, dat de voorgenomen vestiging van een mammoetbedrijf midden in de streek waarin Ortolanen leven, **zeer waarschijnlijk funest** is voor die Ortolanen. Of dat inderdaad **zo is**, zou je pas ná de vestiging van de bio-gigant met zekerheid vast kunnen stellen. Met het risico dat de Ortolaan dan weer een stukje dichter bij de afgrond is gekomen. Overigens, het aantonen van óorzaken van de achteruitgang van de Ortolaan is een zeer moeilijke zaak. Zelfs het aantonen van die achteruitgang zélf is al zeer moeilijk. Zo beweert de heer Hoogveld, dat er in de zuidoosthoek van Meerlo-Wanssum sprake is van achteruitgang van de Ortolaan. Hij hoorde er in 1981 maar één zingend mannetje, terwijl iemand anders er in de jaren zeventig nog meer dan 5 broedparen vaststelde. Maar hier is misschien alleen sprake van een (sterke) aantalschommeling; wellicht zingen er in 1982 2 en in 1983 3. En heeft de heer Hoogveld het betreffende gebied in 1981 wel vaak genoeg bezocht om er zeker van te zijn, dat er inderdaad maar één mannetje zat? (Zo hoorde ik op 14 mei 1975 in het bedreigde gebied

in Horst ook maar één mannetje, maar op 24 mei 1975 zongen er drie! Het werkelijke aantal ligt misschien nog hoger!)

Als ik de reactie van de heer Hoogveld doorlees, dan ontkom ik niet aan de indruk, dat hij min of meer 'verontwaardigd' was, dat er in het artikel niets stond over Ortolanen uit de gebieden, waarin hij ze heeft waargenomen. Ik kan me dat goed voorstellen. Ik heb dat gevoel zelf ook vaak. Zo verscheen vorig jaar het boek 'Waterrijk' van Natuurmonumenten. Daarin wordt nog beweerd, dat de Klimop-waterranonkel (een waterplantje) in de Veluwe sprengbeuken voorkomt, maar nu 'buiten de sprengen vrijwel tot de omgeving van Schoorl is beperkt'. En dat terwijl ik in Noord-Limburg (onder andere in het Kaldenbroek in Grubbenvorst) nog verschillende groeiplaatsen (waaronder zeer rijke) weet te liggen; deze heb ik in de afgelopen jaren zelfs uitvoerig beschreven in het Natuurhistorisch Maandblad, maar de schrijver van 'Waterrijk' had dat kennelijk niet gelezen...

Tot slot nog enkele nieuwe waarnemingen van Ortolanen.

In het bedreigde gebied in Horst hoorde ik op 20 juni 1981 's morgens om 8.55 uur een zingende Ortolaan in het geboomte langs de in mijn artikel vaker genoemde grindweg. Op die zelfde dag hoorde ik hier ook om 15.10 uur een Ortolaan zingen.

In het grensgebied tussen de gemeenten Horst en Meerlo-Wanssum hoorde ik op 23 mei 1982 een zingende Ortolaan in een linde langs de vrij drukke verharde weg, tussen een aardappelveld en een graanperceel.

Op 29 mei 1982 hoorde ik 2 zingende Ortolanen in een voor mij nieuw gebied in de gemeente Grubbenvorst. Beide dieren zongen in elkensingels in een jong ontginningsgebied; één exemplaar om 15.05 uur en één om 15.20 uur, op een andere plaats. Genoemd gebied bestaat uit akkers (waaronder nog verschillende fraaie rogge-percelen!), waar-tussen vele elkensingels liggen. Eén Ortolaan zong vlakbij de akker, waarop een agrariër met z'n trekker aan 't werk was.

Of het gebied, waarin ik de beide Ortolanen hoorde, hetzelfde is als het 'gebied met veel eikenwalleen', dat de heer Hoogveld noemt, weet ik niet zeker, maar waarschijnlijk is het wel.

Op 30 mei 1982 ontdekte ik wederom een voor mij nieuw ortolanengebied, nu in Maasbree, waarin ik nog nooit Ortolanen had waargenomen. Dit gebied bestaat uit enkele kleine essen ('velden'), waarop nog plaatselijk graan wordt verbouwd (hier en daar zelfs rogge). In een eikenhakhoutbosje op de steile rand van één der essen zong om 11.12 uur een Ortolaan. Op 7 juni 1982 fietste ik weer door dit gebied, tijdens een onweer. Op de zelfde plaats als op 30 mei 1982 zong nu, om 14.10 uur, weer een Ortolaan, maar bovendien hoorde ik ditmaal een tweede exemplaar, waarschijnlijk in een boom langs een onverhard weggetje aan de rand van de es. Beide vogels zongen terwijl het nog wat regende en onweerde.

Zou dit wel gebeuren, dan zou iedereen de betreffende plaatsen kunnen vinden. Voor de Ortolanen zou alle belangstelling van geïnteresseerden (met goede of minder goede bedoelingen!) wel eens funest kunnen zijn. Dat dit gevaar werkelijk bestaat, werd mij duidelijk toen ik van iemand een briefkaart kreeg met het verzoek of ik hem behulpzaam zou willen zijn bij het in de kijker krijgen van een Ortolaan; hij had zich namelijk 'nog niet op de hoogte kunnen stellen van de Ortolaan', ja sterker nog, hij had 'deze nog niet in de kijker gehad!'

Door genoemde waarnemingen komt het totale aantal Noordlimburgse uurhokken, waarin ik de Ortolanen heb waargenomen, op 9 en het aantal kilometerhokken op 17.

■ Piet van den Munckhof, Saturnusstraat 47, 6543 XE Nijmegen.

Ornithologische Werkgroep Hamont-Achel - 1981

Het Jaarverslag 1981 van de Ornithologische Werkgroep van de Vogelvrienden Hamont geeft op 35 gestencilde bladzijden veel informatie over het werk van deze enthousiaste groep mensen in 1981.

Er werd een verkeersslachtoffertelling gehouden (circa 350 slachtoffers) en er werden verslagen gemaakt over Bonte Vliegenvanger (in 1980 kwamen ze voor het eerst in de nestkasten met 11 broedgevallen, in 1981 totaal 8 broedgevallen), de Koolmees, Scholekster en een observatieverslag over de Grauwe Klauwier. In 1981 werden 6 broedparen van de Grauwe Klauwier vastgesteld en het schijnt dat de soort hier vooruitgaat.

Bovendien werden er in 1981 1207 vogels geringsd in 46 soorten en niet minder dan 499 nestkasten gecontroleerd, waarbij 259 broedsels werden vastgesteld en 1699 jongen van 13 verschillende soorten uitvlogen. Bovendien vermeldt het verslag bijzondere waarnemingen en terugmeldingen van geringde vogels.

Nadere inlichtingen bij de secretaris van de Ornithologische Werkgroep, M. Deelkens, Salvatorstraat 35, 3590 Hamont-Achel, België of bij Wout van Gils, J. Ballingsstraat 19, 3590 Hamont-Achel, België, telefoon 09 32 11 - 446 802

Vogeltrekstation verhuist

Het Instituut voor Oecologisch Onderzoek, waarvan het Vogeltrekstation een onderdeel vormt, verhuist per september 1982 naar:

Boterhoeksestraat 22, 6666 GA Heteren.

Met ingang van september moet alle correspondentie betreffende geringde vogels aan het nieuwe adres gericht. Dit voorkomt vertraging in de bewerking van de gegevens. Bij de melding van een vondst van een geringde vogel moeten worden vermeld: ringnummer (en eventueel serieletter), plaats en datum van de vondst, eventuele doodsoorzaak (bijvoorbeeld: geschoten, door kat gegrepen, verkeersslachtoffer) en eventuele andere vindomstandigheden. Ten behoeve van nader onderzoek wordt men verzocht zomogelijk ook de ring zelf bij te sluiten, platgemaakt en vooral goed vastgeplakt.

Per 1 oktober 1982 zal het hoofd van de ringcentrale van het Vogeltrekstation, de heer B.J. Speek van de VUT-regeling gebruik maken en afscheid nemen van het Vogeltrekstation.

Kwartel-recept

Niet alleen in jagerskringen worden recepten voor het bereiden van trekvogels uitgewisseld. Ook 'Het Hartbulletin' (jaargang 8, nr. 3-juni 1977, pag. 90) bezondigt zich aan een recept van Cailles à la Normande. Kwartels worden nog veelvuldig ingevoerd en kwartel in Zuid-Nederland geconsumeerd. Een deel daarvan zij gekweekte Kwartels, maar door poeliers worden volgens hun eigen mededelingen ook wilde Kwartels verkocht. Een betere controle op deze verkoop zou wellicht verzevenlijken te zijn.